

AARHUS
TEATER
STORE SCENE
BOND's

Arne, 20.10.1975

BOND om

LEAR

Hvorfor »Lear«? Et stykke bliver belastet med et indbygget forhold til Shakespeare – det er i det mindste, hvad publikum vil føle, når det går i teatret. Vil det hjælpe eller hindre deres oplevelse af dit stykke?

– Jeg kan kun sige, at Lear stod i vejen for mig, og at jeg var nødt til at få ham af vejen. Jeg kunne ikke komme forbi ham for at lave andre ting, som jeg også havde lyst til, så jeg måtte give mig i lag med ham.

Du har omdøbt Goneril og Regan i din version, og dog er Bodice og Fontanelle stadig Lears døtre, mens Cordelia, som har beholdt sit navn, overhovedet ikke er i familie med ham, og hun dukker op på et helt andet tidspunkt i handlingen. Er det bare noget, der er sket, eller var der en mere bevidst hensigt med det?

– Noget af det meget vigtige i stykket var at omdefinere forholdet mellem Cordelia og Lear. Det var ikke meningen, at det skal lyde let eller smart, men Cordelia hos Shakespeare er ubetinget en trussel. Jeg mener, hun er en meget farlig person, og jeg syntes at de andre døtre, selv om jeg ikke undskylder dem, blev

behandlet meget unfair og savnede forståelse. Det jeg ønskere var, at Lear skulle erkende, at de var hans døtre – at de var blevet præget af hans handlinger, de var børn af hans stat, og at han havde det fulde ansvar for dem.

Jeg kan ikke huske, hvorfor jeg har ændret navnene, bortset fra at jeg ville gøre det meget tydeligt, at jeg ikke bare overførte hele skikkelser fra Shakespeares skuespil. Faktisk går min version mere i retning af den originale kilde, selv om jeg ikke var mig det bevidst, da jeg skrev. Jeg ønskede at forklare, at Lear var ansvarlig, men da det var meget vigtigt, at han ikke kunne slippe ud af sine problemer bare ved at tage konsekvenserne eller ved udholdenhed og resignation. Han måtte gennemleve konsekvenserne og kæmpe med dem.

Disse konsekvenser indebærer en hel del fysisk lidelse og vold på scenen – mere end i »Frelst« og mere realistisk fremstillet end i »Tidlig Morgen«. Du betragter åbenbart denne vold som et væsentligt element i dine stykker?

– Som samfund er vi ved at ødelægge os selv ved vold. Alle siger vi må gøre noget ved disse volds-mennesker, lad os tage hårdere fat på dem ...

Russell sagde før sidste krig, at samfundet ikke kunne overleve en krig til, men det kunne samfundet godt, så folk tror, at den faktisk heller ikke vil udslette os næste gang, men det kan og vil den. Vold er bare vores samfunds store problem – på samme måde som sex var

Denne side: Freddy Koch som den gamle rådsmand og Aksel Erhardtson som Lear. Modsatte side: Fra venstre: Svend Dam (North), Karen Wegener (Bodice), Benny Poulsen (dommeren), Tove Wisborg (Fontanelle), Ole Wisborg (Cornwall)

det problem, som plagede victorianerne. Og det vi ikke må gøre er at gøre vold pornografisk. Det var hvad victorianerne gjorde, og det betød at de kunne bruge sex til at opnå politiske mål. Sex blev ikke en naturlig funktion, men noget man kunne *bruge*. Nu er hele vort samfund indstillet på at forherlige – og bruge – volden ...

Derfor er der ingen tvivl om at vi lever i et meget voldeligt samfund. Alle mine skuespil beskæftiger sig med problemet vold, fordi det er det altomfattende problem – det der bestemmer hvad der vil ske med os alle sammen.. Og det som jeg altid har forsøgt at gøre klart i mine stykker er, at vold i sig selv ikke er en fare for nogen art. Den måde den for eksempel fungerer på derude i haven eller i junglen kan være beklagelig, men ikke katastrofal. Hvad angår menneskelige væsener, så er alle vore mekanismer biologiske. Hvis jeg bliver bragt ud af ligevægt, sker der noget inden i mig, og jeg må handle. Hvis jeg bliver truet, må jeg slå igen. Al vold er i virkeligheden en forsvarsmekanisme – løven er ikke mere vred når den går på jagt end man er, når man går på restaurant. Derfor er det vi skal tage os af den vold, der ledsages af vrede – den vold der bliver udløst, når man bliver truet.

Hvis man truer et dyr bliver det aggressivt. Hvis man spærre et dyr inde så det ikke kan

opføre sig normalt, så det altid føler sig truet af de ting der omgiver det, bliver det voldeligt. Og hvis man truer mennesker hele tiden, bliver de voldelige. Intet dyr kan for eksempel tåle at blive udsat for al for megen støj, fordi støj betyder fare. Vi fungerer på samme måde – vi kan ikke lide støj. Vi bor oven på motorveje. Biologisk kan vi ikke fungere. Der er brintbomber i luften hele tiden. Mennesket af i dag befinder sig konstant i en tilstand af anspændthed og angst og er derfor aggressivt. Og det politiske samfund vi har, er baseret på at udnytte denne aggression. Det har overhovedet ikke noget at gøre med naturens verden, hvor aggression fungerer som forsvaret. Et konkurrencesamfund vil ødelægge sig selv. Der er intet alternativ, for sådan er hele voldens dialektik: Jeg truer dig, du truer mig, og til sidst er du nødt til at udføre din trussel, ellers er den ikke troværdig; og også fordi aggression skaber frygt og dette fører til mere vold, og dette eskalere af sig selv. Derfor – hvis samfundet fortsætter som det gør nu, vil det ødelægge sig selv. Ikke bare vil måske, kan muligvis – det vil.

DRAMAET OG VOLDENS DIALEKTIK.
Et interview med Edward Bond af redaktørerne af »Theatre Quarterly« i dets nr. 5, 1972, oversat af Per Brink Abrahamsen 1975.

Lear levede omkring år 3100. Han var konge i 60 år. Han byggede Leicester og blev begravet under floden Soar. Hans far blev dræbt under et forsøg på at flyve over London. Hans yngste datter dræbte sig selv, da hun mistede magten.
(Holinshed og Geoffrey af Monmouth)

Øverst: Grave-rens dreng, genfærdet, (Lars Junggreen) og Lear (Aksel Erhardtisen). I midten Lears datter Bodice (Karen Wegener) og nederst Fontanelle (Tove Wisborg)

LEAR

skuespil af Edward Bond
Oversættelse Viggo Kjær Petersen og Christian Kampmann
Isenesættelse Asger Bonfils
Scenografi Nina Schiøttz
Lys Benny Rüinitz

Kampkoreografi: Søren Steen
Regi: Per Brahe – Jens-Jørn Spottag
Suffli: Ingeborg Jensen
Scenemester: Kai Johansen
Malersal ved Jens-Anker Olsen
Skræddersal ved Hanne Gissel/
Stanley Pedersen
Belysningsmester: Carl E. Andreasen
Rekvisitør: Frode Sørensen
Lydteknik: Jens Ravn
Overregissør: Jørn Walsøe
Aarhus Teater, sæson 1974/75
Teaterchef: Henrik Bering Liisberg
Teatersekretær: Jacob Kielland
Skandinavienspremiere: 4. april 1975
Teaterforlag: Arvid Englund
Program: Bent Frandsen
Forside og plakat: Nina Schiøttz
Foto fra prøverne: Rolf Linder
Sats og tryk: Kanne Tryk, Århus

MEDVIRKENDE

Arbejdsformand	Børge Hilbert	Ung oppasser	Hother Bøndorff
1. arbejder	Per Klok	Gammel oppasser	Børge Hilbert
2. arbejder	Benny Poulsen	Fængselsvagter	{ Allan Larsen
1. soldat	Erling Dalsborg	Såret oprører	{ John Martinus
Lear	Aksel Erhardtisen	Bodice's hjælper	{ Flemming Sørensen
Bodice } hans døtre	Karen Wegener	Fange-eskorte	{ Per Klok
Fontanelle }	Tove Wisborg	1. fange	{ Benny Poulsen
Warrington	Poul Clemmensen	2. fange	{ Poul Clemmensen
Gammel Rådsmand	Freddy Koch	3. fange	{ Allan Larsen
Ingeniør	Bendt Hildebrandt	4. fange (fængselslægen)	{ Erling Dalsborg
Officer	Flemming Sørensen	Fængselskommandant	{ Flemming Sørensen
Biskop	Børge Hilbert	Fængselsvagter	{ Søren Steen
Hertugen af North	Svend Dam	Bonden	{ Hother Bøndorff
Hertugen af Cornwall	Ole Wisborg	Bondens kone	{ John Martinus
2. soldat	Søren Steen	Bondens søn	{ Svend Dam
Graverens dreng	Lars Junggreen	Thomas	{ Per Klok
Cordelia, hans kone	Elsebeth Steentoft	Susan	{ Benny Poulsen
Tømreren	Bendt Hildebrandt	Lille mand	{ Ole Wisborg
Sergent	Per Klok	Officer	{ Ruth Maisie
Soldater ved graverdrenghus	{ Allan Larsen		{ Allan Larsen
Dommer	{ Søren Steen		{ Flemming Sørensen
Gammel Sømand	{ Hother Bøndorff		{ Anne Jensen
	{ Benny Poulsen		{ Svend Dam
	{ Erling Dalsborg		{ Erling Dalsborg

14 scener, pause efter 7. scene. Spilletid: Ca. 2¾ time

»Lear« i vor tid

Bond har i et interview i tidsskriftet *GAMBIT*, no. 17 udtalt sig om ideen bag hans version af *LEAR*-eventyret:

»Jeg kunne godt tænke mig at skrive det om, så vi kunne gøre brug af stykket nu, for os, for vort samfund, vor tid, vore problemer ... det forbavsende ved *Lear* er ... at han har levet et meget beskyttet liv, han er konge. Så finder han sig berøvet sin magt og bliver med ét klar over, at verden ikke er til for hans skyld, ingen holder øje med hans ønsker. Han er nødt til at forlige sig med den verden, han lever i ... han er ligesom et barn, der vokser op og lærer at leve, men det forbavsende og foruroligende er at vi ser ham gøre det, da han er blevet en gammel mand ... bære sig ad som et barn, stille barnlige spørgsmål, søge den trykthed, som er barnets og ikke finde den ... *Lear* lever beskyttet i sin hof-vugge, indtil han er en gammel mand og pludselig bliver født.«

Denne side: *Fontanelles* (Tove Wisborg) døde legeme undersøges af faderen *Lear* (Aksel Erhardttsen) og fængselslægen (John Martinus). Modsatte side: *Tømreren* (Bendt Hildebrandt) kommer med en vugge til den gravide *Cordeilia* (Elsebeth Steentoft), gift med graverens dreng. Bagsiden: Aksel Erhardttsen som *Lear* i retssalen. I baggrunden dommeren (Benny Poulsen)

Aftenens dramatikere

Edward Bond – aftenens dramatikere – er født i London i 1934. Bond begyndte at skrive, da han kom med i en gruppe, kaldet »Writers Group« under ledelse af den nu afdøde teatermand *George Devine* på Royal Court Theatre. Andre medlemmer var bl. a. *Arnold Wesker*, *Ann Jellicoe* og *John Arden*. Bonds første stykke »*The Popes Wedding*« (Pavens Bryllup) blev opført en søndag eftermiddag ved en eksperimental-matine i 62 på Royal Court. Samme teater bestilte hans andet stykke »*Saved*« (Frelst), der opførtes første gang – ved lukkede forestillinger, da censuren havde forbudt offentlig opførelse – i november 65. Den nu legendariske holmgang med censuren skabte en vældig offentlig debat med bl. a. et vægtigt indlæg til fordel for skuespillet og dets forhold til vold af lord *Laurence Olivier*, Nationalscenens daværende chef. Ver-

densberømmelsen fulgte i kølvandet: »Frelst« er opført over næsten hele verden. Sidste sæson med stor succes på Aarhus Teater, Studio. Også Bonds tredje stykke »*Early Morning*« havde besvær med censuren – det opførtes i første omgang kun et par gange, da censuren nu fandt en paragraf, der også forbød private forestillinger. Efter den engelske teatercensurs ophævelse i efteråret 68 er spillene dog genopført, sammen med hans nyere værker »*Smal vej mod det dybe Nord*« (68) og »*Lear*« (71). »*Passion*« (71), »*The Sea*« (Havet) (73), herhjemme opført sidste sæson på Aalborg Teater og med en forestående premiere på Det kgl. Teater i maj. »*Bingo*« (74). Bond har desuden gendigtet *Anton Tjekhovs* »*Tre Søstre*« og *Frank Wedekinds* »*Frühlingserwachen*« (Vårbrud) samt skrevet manuskriptet til *Antonionis* film »*Blow Up*« –.

